

Kunsill
tal-Unjoni Ewropea

Brussell, 22 ta' Ottubru 2023
(OR. en)

12584/23

LIMITE

CO EUR-PREP 31

NOTA

minn:	Segretarjat Ġenerali tal-Kunsill
lil:	Kunsill
Sugġett:	Laqgħa tal-Kunsill Ewropew (26 u 27 ta' Ottubru 2023) – Abbozz ta' konkluzjonijiet

F'konformità mal-Artikolu 3(1) tar-Regoli ta' Proċedura tal-Kunsill Ewropew, id-delegazzjonijiet isibu meħmuż l-abbozz ta' konkluzjonijiet imħejji mill-President tal-Kunsill Ewropew, f'kooperazzjoni mill-qrib mal-membri tal-Kunsill Ewropew li jirrappreżenta lill-Istat Membru li għandu l-Preżidenza ta' sitt xhur tal-Kunsill u mal-President tal-Kummissjoni.

I. UKRAJNA

1. Il-Kunsill Ewropew itenni l-kundanna qawwija tiegħu tal-gwerra ta' aggressjoni tar-Russja kontra l-Ukrajna, li tikkostitwixxi ksur ċar tal-Karta tan-NU, u jafferma mill-ġdid l-appoġġ sod tal-Unjoni Ewropea għall-indipendenza, is-sovranità u l-integrità territorjali tal-Ukrajna fil-fruntieri rikonoxxuti internazzjonalment tagħha u għad-dritt inerenti tagħha li tiddefendi ruhha kontra l-aggressjoni Russa.
2. L-Unjoni Ewropea ser tkompli tipprovdi appoġġ finanzjarju, ekonomiku, umanitarju, militari u diplomatiku b'saħħtu lill-Ukrajna u lill-poplu tagħha sakemm ikun hemm bżonn. L-Unjoni Ewropea ser tkompli taħdem mill-qrib mal-Ukrajna u tappoġġa l-isforzi ta' riforma tagħha fil-mixja Ewropea tagħha.
3. B'mod partikolari, l-Unjoni Ewropea ser tkompli tipprovdi appoġġ militari sostenibbli lill-Ukrajna, l-aktar permezz tal-Faċilità Ewropea għall-Paċi [*p.m. adozzjoni possibbli tat-tmien sett ta' miżuri ta' assistenza*] u l-Missjoni ta' Assistenza Militari tal-UE. Il-Kunsill Ewropew jissottolinja l-importanza tal-isforzi bilaterali tal-Istati Membri u, fit-terminu immedjat, il-htieġa li jaċċelleraw l-għoti ta' appoġġ militari lill-Ukrajna biex jgħinu sabiex jiġu sodisfatti l-htigijiet militari u ta' difiża urgenti tagħha, inkluż munizzjon u missili, kif ukoll sistemi ta' difiża tal-ajru biex tiproteġi l-poplu tagħha u l-infrastruttura kritika u tal-enerġija tagħha.

Fuq terminu itwal, l-Unjoni Ewropea u l-Istati Membri ser jikkontribwixxu, flimkien mas-sħab, għal impenji futuri ta' sigurtà għall-Ukrajna, li ser jgħinu lill-Ukrajna tiddefendi lilha nnifisha, tirreżisti l-isforzi ta' destabilizzazzjoni u tiskoraġġixxi atti ta' aggressjoni fil-futur. Il-Kunsill Ewropew jistieden lir-Rappreżentant Għoli biex bil-gwida tal-Kunsill, jiddiskuti mal-Ukrajna dwar l-impenji futuri tal-UE fil-qasam tas-sigurtà u biex jirrapporta lura dwar dawk id-diskussjonijiet fil-laqgħa tal-Kunsill Ewropew f'Diċembru.

L-appoġġ militari u l-impenji ta' sigurtà kollha ser jiġu pprovduti b'rispett sħiħ tal-politika ta' sigurtà u difiża ta' ċerti Stati Membri, u b'kont meħud tal-interessi ta' sigurtà u ta' difiża tal-Istati Membri kollha.

4. Fid-dawl tal-attakki kontinwi Russi fuq l-infrastruttura ċivili u kritika tal-Ukrajna, l-Unjoni Ewropea u l-Istati Membri tagħha ser jintensifikaw l-għoti ta' assistenza umanitarja u tal-protezzjoni ċivili lill-Ukrajna, inkluż tagħmir bħal generaturi tal-enerġija, transformers tal-elettriku, stazzjonijiet tat-tishin mobbli, u tagħmir ta' vultaġġ għoli u tad-dawl, biex tgħin lill-Ukrajna u lill-poplu tagħha jiffaċċaw xitwa oħra fil-gwerra.
5. L-Unjoni Ewropea u l-Istati Membri tagħha ser ikomplu bl-isforzi ta' kuntatti diplomatiċi intensifikati tagħhom u bil-kooperazzjoni mal-Ukrajna u pajjiżi oħra biex jiġi żgurat l-appoġġ internazzjonali l-aktar wiesa' possibbli għal paċi komprensiva, ġusta u dejjiema u għall-prinċipji u l-oġettivi ewlenin tal-Formula ta' Paċi Ukrena, bil-ħsieb li jinżamm Summit Dinji dwar il-Paċi.
6. Ir-Russja hija responsabbli għall-ħsara enormi kkawżata mill-gwerra ta' aggressjoni tagħha kontra l-Ukrajna. Huwa meħtieġ progress deċiżiv, f'koordinazzjoni mas-shab, dwar l-indirizzar ta' dhul imprevist miżmum minn entitajiet privati li jirriżulta direttament mill-assi immobilizzati tar-Russja biex jappoġġaw l-irkupru u r-rikostruzzjoni tal-Ukrajna, f'konformità mad-dritt tal-UE u dak internazzjonali. Il-Kunsill Ewropew jappella lir-Rappreżentant Għoli u lill-Kummissjoni jhaffu l-hidma dwar din il-kwistjoni. L-Unjoni Ewropea tibqa' impenjata li tappoġġa, f'koordinazzjoni mas-shab internazzjonali, ir-reparazzjoni, l-irkupru u r-rikostruzzjoni tal-Ukrajna, inkluż il-proċess ta' tneħħija tal-mini. F'dan il-kuntest, il-Kunsill Ewropew jilqa' l-eżitu tal-Konferenza Internazzjonali tad-Donaturi li saret f'Zagreb fil-11 u t-12 ta' Ottubru 2023 dwar it-tneħħija tal-mini fl-Ukrajna għal skopijiet umanitarji, li jinkludi appoġġ għal governanza effiċjenti tal-azzjoni kontra l-mini.
7. Ir-Russja u t-tmexxija tagħha jridu jinżammu kompletament responsabbli għal gwerra ta' aggressjoni li qed tmexxi kontra l-Ukrajna u delitti oħra l-aktar serji skont id-dritt internazzjonali. Il-Kunsill Ewropew jappella biex titkompla l-hidma, inkluż fil-Grupp Prinċipali, fl-isforzi biex jiġi stabbilit tribunal għall-prosekuzzjoni tad-delitt ta' aggressjoni kontra l-Ukrajna li jgawdi l-akbar appoġġ u leġittimità transreġjonali[, u dwar l-istabbiliment ta' mekkaniżmu għall-kumpens shiħ]. Barra minn hekk, il-Kunsill Ewropew jesprimi l-appoġġ tiegħu għall-hidma tal-Qorti Kriminali Internazzjonali u jikkundanna t-tentattivi Russi biex idgħajfu l-mandat u l-funzjonament internazzjonali tagħha.

8. Il-Kunsill Ewropew iheggeg lir-Russja u lill-Belarussja, bl-aktar mod qawwi, biex jiżguraw immedjatament ir-ritorn sikur tat-tfal Ukreni kollha deportati u trasferiti illegalment u persuni ċivili oħra.
9. Il-kapaċità tar-Russja li twettaq il-gwerra ta' aggressjoni tagħha jehtieg tkompli tiddgħajef, inkluż billi jissahhu s-sanzjonijiet, l-implimentazzjoni shiha u effettiva tagħhom u l-prevenzjoni taċ-ċirkomvenzjoni tagħhom, speċjalment għal merkanzija b'riskju għoli, f'kooperazzjoni mill-qrib mas-shab u l-alleati. Il-Kunsill Ewropew jikkundanna l-appoġġ militari li qed jibqa' jinghata mill-Iran u l-Belarussja għall-gwerra ta' aggressjoni tar-Russja. Huwa jheggeg ukoll lill-pajjiżi kollha, partikolarment lir-RDPK biex ma tipprovdix materjal jew appoġġ ieħor għall-gwerra ta' aggressjoni tar-Russja. L-Unjoni Ewropea ser tintensifika l-ħidma tagħha mas-shab biex tiġġieled in-narrattivi foloz u d-dizinformazzjoni tar-Russja dwar il-gwerra.
10. [L-Unjoni Ewropea hija mhassba ħafna dwar l-intenzjoni mħabbra tal-Federazzjoni Russa li tirrevoka r-ratifika tagħha tat-Trattat dwar il-Projbizzjoni Totali ta' Provi Nukleari (CTBT).]
11. Id-deċiżjoni unilaterali tar-Russja li ttemm l-implimentazzjoni tal-Inizjattiva tal-Baħar l-Iswed dwar iċ-Ċereali u l-attakki intenzjonati tagħha fuq il-faċilitajiet ta' ħzin u esportazzjoni taċ-ċereali tal-Ukrajna, kif ukoll l-azzjonijiet min-naħa tagħha biex tfixkel il-libertà ta' navigazzjoni fil-Baħar l-Iswed, juru li r-Russja qed tkompli tuża l-ikel bħala arma u ddgħajef is-sigurtà dinjija tal-ikel. Il-Kunsill Ewropew jishaq fuq l-importanza tas-sigurtà u l-istabbiltà fil-Baħar l-Iswed, li huma vitali għall-esportazzjonijiet taċ-ċereali. Huwa jappoġġa l-isforzi kollha, inkluż dawk tan-NU, biex jigu ffaċilitati l-esportazzjonijiet taċ-ċereali u prodotti agrikoli oħra tal-Ukrajna lejn il-pajjiżi l-aktar fil-bżonn, b'mod partikolari l-Afrika u l-Lvant Nofsani. Il-Kunsill Ewropew jappella biex tkompli tissahħaħ il-kapaċità tal-Korsiji ta' Solidarjetà tal-UE biex jigu ffaċilitati t-tranżitu u l-esportazzjoni lejn dawn il-pajjiżi u jistieden lill-Kummissjoni biex tipproponi miżuri godda għal dak l-ghan.

12. Il-Kunsill Ewropew jilqa' pożittivament l-estensjoni sa Marzu 2025 tal-protezzjoni temporanja għall-persuni spostati mill-Ukrajna. L-Unjoni Ewropea tibqa' impenjata li tappoġġa l-persuni spostati, kemm fl-Ukrajna kif ukoll fl-Unjoni Ewropea, inkluż permezz ta' assistenza finanzjarja adegwata u flessibbli lill-Istati Membri li jgħorru l-akbar piż tal-kostijiet mediċi, tal-edukazzjoni u tal-ġhajxien tar-refuġjati.
13. L-Unjoni Ewropea ser tkompli tappoġġa lir-Repubblika tal-Moldova fl-indirizzar tal-isfidi li qed tiffaċċa konsegwenza tal-aggressjoni Russa kontra l-Ukrajna, kif ukoll fl-isforzi ta' riforma mwettqa fil-mixja Ewropea tagħha.

II. LVANT NOFSANI

14. Filwaqt li jafferma mill-ġdid id-Dikjarazzjoni tal-Membri tiegħu tal-15 ta' Ottubru 2023, il-Kunsill Ewropew irveda l-progress li sar fuq linji ta' azzjoni differenti u s-segwitu tas-sitwazzjoni.
15. Il-Kunsill Ewropew jappoġġa l-appell tas-SĠNU Guterres għal pawża umanitarja sabiex ikun hemm aċċess umanitarju sikur u għajnuna biex jintlahqu dawk fil-bżonn. L-Unjoni Ewropea ser taħdem mill-qrib mas-shab fir-regjun biex tippoteġi l-popolazzjoni ċivili, tappoġġa lil dawk li qed jippruvaw jilhqqu post sigur jew jipprovdu assistenza, u tiffaċilita l-aċċess għall-ikel, l-ilma, il-kura medika, il-fjuwil u l-kenn. Huwa jtenni l-htieġa għar-rilaxx immedjat tal-ostaġġi kollha mingħajr ebda prekondizzjoni.
16. Il-Kunsill Ewropew ifakkar fil-htieġa li tiġi evitata eskalazzjoni reġjonali u li jkun hemm involviment mas-shab f'dan ir-rigward inkluż mal-Awtorità Palestinjana.
17. L-Unjoni Ewropea hija lesta tikkontribwixxi biex jerga' jitqajjem proċess politiku abbażi tas-soluzzjoni ta' żewġ stati u tilqa' tajjeb l-inizjattiva ta' Summit inklużiv dwar il-Paċi proposta mill-Eġittu.

III. QAFAS FINANZJARJU PLURIENNALI 2021-2027

18. Wara l-iskambju ta' fehmiel appfondit tiegħu dwar ir-reviżjoni proposta tal-Qafas Finanzjarju Pluriennali 2021-2027, il-Kunsill Ewropew jistieden lill-Kunsill biex imexxi 'l quddiem il-hidma, bil-ħsieb li jintlaħaq qbil ġenerali sal-aħħar tas-sena.

IV. EKONOMIJA

19. Quddiem sfidi dejjem aktar kumplessi, inkluż xenarju demografiku li qed jinbidel u kompetizzjoni dinjija li qed tikber, l-Unjoni Ewropea teħtieġ bażi ekonomika b'saħħitha li tiżgura l-kompetittività fit-tul tagħha u kundizzjonijiet ekwivalenti ta' kompetizzjoni kemm internament kif ukoll globalment, b'Suq Uniku li jiffunzjona bis-sħiħ u l-erba' libertajiet tiegħu fil-qalba tagħha. Jeħtieġ li l-Unjoni Ewropea ssaħħah il-bażi industrijali u teknoloġika tagħha u tqawwi r-reżiljenza ekonomika, il-konnettività sigura, l-aċċess għas-suq globali u l-produttività tagħha, filwaqt li tippreserva l-ekonomija miftuħa tagħha.

Fil-valutazzjoni tal-progress miksub sa issa, il-Kunsill Ewropew issottolinja l-hteġa li tithaffef il-hidma dwar:

- a) l-iżvilupp tal-vantaġġ kompetittiv tal-UE fit-teknoloġiji diġitali u nodfa, inkluż billi tiffoka fuq l-innovazzjoni, ir-riċerka, l-edukazzjoni u l-ħiliet;
- b) l-iżgurar ta' provvista suffiċjenti ta' enerġija nadifa u affordabbli;
- c) it-tnaqqis tad-dipendenzi kritiċi ewlenin u d-diversifikazzjoni tal-ktajjen ta' provvista permezz ta' shubijiet strateġiċi;
- d) it-trawwim tat-tranżizzjoni lejn ekonomija aktar ċirkolari; u
- e) it-tnaqqis tal-piż regolatorju.

20. Il-Kunsill Ewropew:

- a) jistieden lill-koleġizlaturi jilhq u ftehim fil-pront dwar l-Att dwar il-Materja Prima Kritika, l-Att dwar l-Industrija b'Emissjonijiet Zero Netti u r-riforma tad-disinn tas-suq tal-elettriku;
- b) jitlob li tinbeda l-hidma fuq valutazzjonijiet tar-riskju kongunti, fid-dawl tar-rakkomandazzjoni dwar oqsma kritiċi tat-teknoloġija;
- c) jistieden lill-Kummissjoni u lill-Istati Membri jkomplu jtejbu l-kundizzjonijiet qafas għall-investment, inkluż permezz ta' qafas regolatorju komuni, ċar u koerenti u ambjent tan-negozju li jwasslu aktar għall-kompetittività. Il-Kunsill Ewropew jappella lill-istituzzjonijiet rilevanti kollha sabiex imexxu 'l quddiem il-hidma biex tiġi ssimplifikata r-regolamentazzjoni u jitnaqqas il-piż amministrattiv bla bżonn, inkluż ir-rekwiżiti ta' rappurtar, b'mod partikolari għall-SMEs u n-negozji l-godda. Jistieden ukoll lill-Kummissjoni tiżviluppa proposti addizzjonali f'dan ir-rigward, filwaqt li tahtaf l-opportunitajiet tal-ekonomija tad-data u tad-data tan-negozju standardizzata;
- d) jistieden lill-Kummissjoni u lill-koleġizlaturi jlestu l-implimentazzjoni tal-konkluzjonijiet tal-Kunsill Ewropew tad-9 ta' Frar u tat-23 ta' Marzu 2023 dwar ir-rispons għall-Att dwar it-Tnaqqis tal-Inflazzjoni tal-Istati Uniti u jadottaw aktar miżuri li jitqiesu meħtieġa biex jissahhu l-kompetittività u l-attrazzjoni tal-UE għall-investment;
- e) ifakkar fl-istedina tiegħu lill-Kummissjoni biex tirrapporta lill-Kunsill dwar l-impatt tal-politika dwar l-ghajnuna mill-Istat fuq l-integrità tas-Suq Uniku kif ukoll fuq il-kompetittività globali tal-UE.

V. **MIGRAZZJONI**

21. Il-Kunsill Ewropew kellu diskussjoni strategika dwar il-migrazzjoni.

VI. PUNTI OHRA

22. Il-Kunsill Ewropew jagħti l-kondoljanzi l-aktar sinċiera tiegħu lill-vittmi tad-diżastri naturali reċenti u l-eventi ta' temp estrem fl-Istati Membri tal-UE u f'pajjiżi terzi, u jesprimi solidarjetà magħhom.
23. Iż-żieda fil-frekwenza u fl-intensità ta' eventi ta' temp estrem jenfasizzaw l-urgenza tar-rispons dinji għall-emergenza klimatika. L-isforzi ta' adattament għat-tibdil fil-klima huma kruċjali għat-tishih tar-reżiljenza u l-kapaċità ta' rispons għall-krizijiet tal-UE. Il-Kunsill Ewropew evalwa t-thejjijiet għall-Konferenza tan-Nazzjonijiet Uniti dwar it-Tibdil fil-Klima tal-2023 f'Dubai (COP28) u appella għal aktar azzjoni u ambizzjoni globali, filwaqt li enfasisza li, f'konformità mar-rapporti mill-Grupp Intergovernattiv ta' Esperti dwar it-Tibdil fil-Klima, il-limitazzjoni tat-tishin għal madwar 1.5 °C tirrikjedi li l-emissjonijiet globali ta' gassijiet serra jilhqu l-quċċata tagħhom sa mhux aktar tard minn qabel l-2025. Il-Kunsill Ewropew jappella għall-akbar appoġġ għall-Wegħda Globali għall-Energija Rinnovabbli u l-Effiċjenza fl-Użu tal-Energija li għandha titressaq mill-Unjoni Ewropea fil-COP28.
24. Fid-dawl tal-ħsara lill-infrastruttura kritika fil-Baħar Baltiku kkawżata minn attività esterna, il-Kunsill Ewropew jenfasizza l-htieġa għal miżuri effettivi biex tissaħħaħ ir-reżiljenza u tiġi żgurata s-sigurtà tal-infrastruttura kritika. Huwa jissottolinja wkoll l-importanza ta' approċċ komprensiv u kkoordinat għat-thejjija u r-rispons għall-krizijiet tal-Unjoni Ewropea, [fost l-oħrajn permezz tal-Mekkanizmu tal-Unjoni għall-Protezzjoni Ċivili] li jiżgura li s-setturi kollha jikkontribwixxu għal approċċ li jkopri l-perikli kollha.

25. Il-Kunsill Ewropew huwa mħasseb hafna dwar is-sitwazzjoni tas-sigurtà fit-Tramuntana tal-Kosovo*. Huwa jikkundanna bil-qawwa l-attakk vjolenti kontra l-Pulizija tal-Kosovo fl-24 ta' Settembru 2023. L-Unjoni Ewropea tistenna li l-awturi jinqabdu u jitressqu malajr quddiem il-ġustizzja u li s-Serbja tikkoopera bis-sħiħ u tiegħu l-passi kollha meħtieġa. Il-Kosovo u s-Serbja għandhom ikompli bl-isforzi sostnuti għat-tnaqqis tat-tensjoni, b'mod partikolari l-organizzazzjoni ta' elezzjonijiet godda fit-Tramuntana tal-Kosovo malajr kemm jista' jkun, bil-partecipazzjoni attiva tas-Serbi tal-Kosovo. Jekk it-tensjonijiet ma jitnaqqasux ser ikun hemm konsegwenzi. Il-Kunsill Ewropew jiddispjaċih għan-nuqqas ta' implimentazzjoni miż-żewġ Partijiet tal-Ftehim dwar il-perkors għan-normalizzazzjoni u l-Anness ta' Implimentazzjoni tiegħu kif ukoll ta' ftehimiet oħra milhuqa fid-Djalogu ffaċilitat mill-UE, immexxija mir-Rappreżentant Għoli u appoġġati mir-Rappreżentant Speċjali tal-UE. Jappella lill-Kosovo u lis-Serbja biex jimplimentawhom, mingħajr dewmien u prekondizzjonijiet. Dan jinkludi l-istabbiliment tal-Assoċjazzjoni/il-Komunità tal-Muniċipalitajiet b'maġġoranza Serba. In-normalizzazzjoni tar-relazzjonijiet hija kundizzjoni essenzjali fit-triq Ewropea taż-żewġ Partijiet u t-tnejn jirriskjaw li jitilfu opportunitajiet importanti jekk ma jsirx progress.
26. Il-Kunsill Ewropew jissottolinja l-appoġġ tiegħu għall-avvanz ta' paċi dejjiema bejn l-Armenja u l-Ażerbajġan ibbażata fuq ir-rikonoxximent reċiproku tas-sovranià, l-invjolabbiltà tal-fruntieri u l-integrità territorjali. Il-Kunsill Ewropew jesprimi t-tħassib serju tiegħu dwar l-ispostament tal-massa reċenti tal-Armeni ta' Karabakh. L-Unjoni Ewropea ser tkompli tipprovdi assistenza umanitarja u ta' protezzjoni ċivili lill-Armenja. Ir-refuġjati għandhom ikunu liberi li jeżerċitaw id-dritt tagħhom li jirritornaw, mingħajr ebda kundizzjoni, b'monitoraġġ internazzjonali, u bir-rispett dovut għall-istorja, il-kultura u d-drittijiet tal-bniedem tagħhom. Il-Kunsill Ewropew ser jibqa' jsegwi l-kwistjoni. Il-Kunsill Ewropew ihegġeġ liż-żewġ partijiet jergġu jibdew malajr il-proċess ta' normalizzazzjoni ta' Brussell.

* Dan l-isem huwa mingħajr preġudizzju għall-pożizzjonijiet dwar l-istatus, u huwa konformi mar-Riżoluzzjoni 1244/1999 tal-KSNU u l-Opinjoni tal-QIĠ dwar id-dikjarazzjoni tal-indipendenza tal-Kosovo.

27. Il-Kunsill Ewropew kellu diskussjoni strategika dwar is-sitwazzjoni fis-Saħel. Huwa jesprimi t-tħassib tiegħu dwar id-deterjorament kontinwu tas-sitwazzjoni ta' sigurtà fis-Saħel, aggravata mill-instabbiltà politika. Il-Kunsill Ewropew jissottolinja li l-istabbiltà tas-Saħel u r-reġjun usa', inkluż l-istati kostali ġirien, hija kruċjali għas-sigurtà u l-prosperità tal-UE. Bl-istess mod, is-sitwazzjoni umanitarja tal-persuni li jgħixu fis-Saħel hija ta' tħassib ewlieni. L-Unjoni Ewropea ser tibqa' impenjata mal-ECOWAS u mas-sħab ewlenin fir-reġjun. Il-Kunsill Ewropew jistieden lir-Rappreżentant Għoli u lill-Kummissjoni biex jipprezentaw għażliet għall-adattament tal-azzjoni tal-UE u l-istrumenti rilevanti għas-sitwazzjoni attwali fir-reġjun. Il-Kunsill Ewropew jappella għall-ħelsien immedjat tal-President Bazoum u l-familja tiegħu.

Il-Kunsill Ewropew jikkundanna bil-qawwa l-attakki terroristiċi reċenti fi Franza u l-Belġju fejn inqatlu u ndarbu nazzjonali Żvediżi u Franciżi. L-Unjoni Ewropea tinsab magħquda u soda fil-ġlieda kontra t-terroriżmu, il-mibegħda u l-estremiżmu vjolenti ta' kull tip. Nappellaw lill-istituzzjonijiet Ewropej u lill-Istati Membri kollha biex jimpenjaw ruħhom fi sforzi kongunti biex jimmobilizzaw kull qasam ta' politika f'dan ir-rigward.